

Asia: VN/18780/2023-LVM-180

Lausuntopyyntö valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman luonnoksesta ja ympäristöselostuksesta (SOVA-lain mukainen ympäristöarviointi)

Lausunnonantajan lausunto

Vastaavatko strategiset linjaukset (ml. alueelliset painotukset) valtakunnallisen liikennejärjestelmän kehittämistarpeita?

Kuopion alueen kauppakamari kiittää mahdollisuudesta lausua valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman luonnoksesta ja ympäristöselostuksesta.

Kuopion alueen kauppakamari pitää tärkeänä, että valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman visiota ja tavoitteita on kehitetty ensimmäisestä suunnitelmasta (2021). Keskeistä on, että liikennejärjestelmäsuunnitelma kytkeytyy ja yhteensovitetään muuhun kansalliseen valmisteluun (ohjelmat ja strategiat), erityisesti teollisuuspoliittiseen strategiaan, puolustuselontekoon ja yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan.

Kuopion alueen kauppakamari haluaa haastaa valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman vuoteen 2050 tähtäävää visiota – kestävä ja saavutettava Suomi. Suomen talous ei ole kasvanut 17 vuoteen ja geopoliittinen tilanne hankaloittaa nyt erityisesti Suomen kasvua ja kilpailukykyä. Kuopion alueen kauppakamari ehdottaa, että visiota, tavoitteita (toimiva, turvallinen ja kestävä) ja tavoitteita yhdistäviä näkökulmia (tehokkuus, saavutettavuus ja resilienssi) tulee priorisoida. Kyse on kuitenkin Suomen ja Euroopan turvallisuudesta ja erityisesti kilpailukykyä. On muistettava, että kasvu ja verotulot syntyvät yrityksissä.

Kuopion alueen kauppakamari esittää, että kilpailukyvyyn, talouskasvun ja tuottavuuden kehittämiseksi, elinkeinoelämän kansainvälinen ja kansallinen saavutettavuus priorisoidaan tavoitteisessa ensimmäiseksi. Toiseksi keskeiseksi prioriteetti nostetaan kokonaisturvallisuus ja sotilaallinen liikkuvuus, väylästä tehokas kaksoiskäyttö. Lisäksi alueellisiin painotuksiin tulee Itä-

Suomen osalta lisätä turvallisuus-tavoitteeseen erittäin merkittävät sotilaallisen liikkuvuuden tarpeet.

Valtatie 5 ja Savon rata muodostavat merkittävän puolustus- ja huoltovarmuusväylän: väylän varrella sijaitsee useita varuskuntia (Naton maavoimien alaesikunta ja Suomen maavoimien esikunta/Mikkeli, Karjalan lennosto/Kuopio, Kainuun prikaati/Kajaani, Jääkäriprikaati/Sodankylä) ja huoltovarmuusvarastoja. Suomi tarvitsee huoltovarmuuden ja turvallisuuden takaamiseksi myös vaihtoehdoisen ydinkäytävän (TEN-T-ydinverkko) Pohjanmaan radalla sekä valtatie 4:lle.

Kuopion alueen kauppakamari esittää, että valtatie 5, Savon rata ja Kuopion lentokenttä nostetaan TEN-T-ydinverkkoon.

Muualla Euroopassa TEN-T-ydinverkko halkoo Euroopan maita pitkittäin ja poikittain useilla eri väylillä. Suomessa ydinverkkoon pitkittäisessä suunnassa kuuluvat vain Pohjanmaan rata sekä valtatie 4. Tämä tilanne luo merkittävän kauppaa- ja turvallisuusriskin Suomelle. On erittäin perusteltua ja ajankohtaista rakentaa vaihtoehtoinen ydinverkkoreitti, valtaväylä 5, halki Suomen, kuten muuallakin Euroopassa on tehty. Myös Euroopan Unionissa tunnustaan juuri nyt tarve modernisoida TEN-T-verkkoa ja rakentaa Suomeen uusi ydinkäytävä (valtatie 5 ja Savonrata, Helsingistä Kuopioon ja arktiselle).

Merkittävästi lisääntyneiden Itämeren riskien takia on elintärkeää rakentaa vaihtoehtoisia pohjoisia reittejä turvaamaan tavaralogistiikka, kansainvälinen saavutettavuus sekä puolustus. TEN-T-ydinverkkoon nostettava valtaväylä 5 yhdistyisi Haaparannassa/Torniossa Ruotsin, Norjan ja pohjoisen vaihtoehtoisiin reitteihin. Lisäksi on tärkeää selvittää poikittaisen reitin vahvistamista Kuopiosta Keski-Suomen kautta länsirannikon satamiin mahdollistaen Ruotsin logistiikan hyödyntäminen (satamat, raide- ja maatieväylät).

Mielipiteenne suunnitelmaluonnoksen toimenpiteistä?

TIETOPOHJA

Kuopion alueen kauppakamari pitää tietopohjan kehittämistä erittäin tärkeänä toimenpiteenä. Kasvun ja tuottavuuden näkökulmasta elinkeinoelämä mielellään osallistuu ennakoivasti ja systemaattisesti vuoropuheluun sekä tiedon tuottamiseen. Kauppakamari kannustaa tietopohjan kehittämisessä ja liikenneväylien hankearvioinnissa hyödyntämään hyötykustannuslaskennan ja ajoneuvomäärien lisäksi laajasti myös muita menetelmiä, kuten kuljetusten sekä toimitusten arvoketjuja (euromääräiset arvot ja kuljetetut tonnit). Erytisesti vähäliikenteisillä teillä tapahtuvilla maa-, metsä- ja elintarviketeollisuuden kuljetuksilla on keskeinen merkitys Suomen huoltovarmuuteen sekä kilpailukykyyn.

LIIKENTEEN SOLMUKOHTA, LENTOLIIKENNE

Kuopio tunnustetaan merkittävänä keskeisen ja itäisen Suomen logistiikan ja matkustamisen solmukohtana, hubina. Kuopion lentokentän kehittämiseen, jossa myös Karjalan lennosto sijaitsee, investoitiin 20 miljoonaa euroa. Tämä mahdollistaa kentän ympärivuorokautisen hyödyntämisen vahvemmin myös lentorahdissa. Kauppakamari pitää tärkeänä, että Kuopion lentokenttää kehitetään matkustamisen ja rahdin hubina. Tuettu lentoliikenne viidelle maakuntakentälle ei saa enää haitata kaupallisten lentovuorojen tarjontaa Kuopiossa. Tällä hetkellä Pohjois-Savosta on neljä markkinaehtoista päivittäistä lentovuoroa Helsinki–Kuopio-välillä ja elinkeinoelämällä kriittinen tarve 1–2 lisälentovuoroille.

Keskeinen sijainti ja alueen kriittinen rooli edellyttävät kansallisen logistiikan ja matkustamisen hubin tunnustamista ja rakentamista Kuopioon. Alueen oppilaitosten logistiikan osaaminen tukee tätä tavoitetta. Hubin rakentaminen edistää vahvasti myös matkailun kansainvälistymistä, kasvua ja kehittymistä.

Kuopion alueen kauppakamari näkee, että Pohjois-Savo, itäinen ja pohjoinen Suomi tarjoavat kriittisiä ja kilpailukykyisiä ratkaisuja Suomelle, EU:lle ja maailmalle. Nostamalla valtatie 5, Savon rata, Kuopion lentokenttä, kaupunkisolmukohta sekä energia- ja tietoverkot TEN-T-ydinverkkoon tarjotaan kilpailukykyisiä ratkaisuja Suomelle, EU:lle ja maailmalle.

Onko suunnitelmaluonnoksen rahoitus kohdennettu oikein rahoitusohjelman sisällä?

Kuopion alueen kauppakamari pitää erittäin haitallisena sitä, että väyläverkon kehittämisen määrärahat vähenevät vuosina 2029–2037 noin 440 miljoonaan euroon vuodessa. Liikennejärjestelmän suunnitelman vision ja Kuopion alueen kauppakamarin esittämät priorisointien (elinkeinoelämän kansainvälinen ja kansallinen saavutettavuus ja sotilaallinen liikkuvuus) toteutuminen edellyttävät huomattavaa kehittämismäärärahojen lisäämistä.

Kuopion alueen kauppakamari pitää tärkeänä, että perusväylänpidon rahoitustasoa nostetaan vuosina 2029–2037 yhteensä 450–580 miljoonalla eurolla vuodessa mahdollistaen korjausvelan (4,2 miljardia euroa) kasvun pysäyttämisen vuodesta 2029 alkaen. Rahoitus on kuitenkin riittämätön, kun vuosina 2026–2028 korjausvelka kasvaa (hallitusohjelman mukainen korjausvelkapaketti käytetään pääosin vuosina 2024–2026) ja korjausvelka päättyy noin 6 miljardiin euroon vuoteen 2036 mennessä.

Lisäksi Kuopion alueen kauppakamari esittää, että pysyvää kiinteää suunnittelurahoitusta (9 miljoonaa euroa vuodessa) kasvatetaan merkittävästi. Tämä mahdollistaa Liikennejärjestelmän suunnitelman vision ja Kuopion alueen kauppakamarin esittämien prioriteettien (elinkeinoelämän kansainvälinen ja kansallinen saavutettavuus sekä sotilaallinen liikkuvuus) toteuttamisen kiihdyttämisen. Erityisesti sotilaallinen liikkuvuus edellyttää systemaattista kehittämistarpeiden

ennakointia. Kehityshankkeiden yhteistoteutuksella ja väylästön kaksikäytöllä saadaan myös huomattavia kustannussäästöjä.

Kuopion alueen kauppakamari esittää, että Leppävirta-Kuopio välin varalaskupaikalle osoitetaan rahoitus nopeutetusti vuoden 2025 toisessa lisätalousarviossa.

Lisäksi Kuopion alueen kauppakamari esittää

Kiirehdittäviksi suunnittelukohteiksi

- VT 5 Heinola–Mikkeli (Hietanen–Pitkäjärvi, noin 19 km, Hirvensalmi ja Mikkeli ja Lusi–Koirakivi, noin 27 km, Heinola ja Pertunmaa)
- VT 5 Juva–Joroinen–Varkaus–Leppävirta

Investointiohjelmaan

- VT 5 Nerkoon ohitustie, Lapinlahti (Valkeinen–Taipale)
- VT 5 Siilinjärvi–Pöljä–Alapitkä

Lisäksi selvittäväksi ja suunnitteluun

- Savon radan kehittämistä kaksiraiteiseksi uudessa maastokäytävässä läntisellä raideleveydellä

Elinkeinoelämä hyödyntää jo nyt valtatie 5:tä. Lisäksi Saimaan kanavan logistiikka on siirtynyt käyttämään erityisesti Savon rataa. Kestävä liikkuminen ja logistiikka edellyttävät raideliikenteen kehittämistä. Savon radan geometria ja väylän linjaukset ovat 1800-luvun lopulta, mikä hidastaa ja jopa estää radan kokonaisvaltaisen kehittämisen. Muilla radoilla panostetaan kaksiraiteistamiseen. Huoltovarmuus, puolustus- ja turvallisuuskysymyksistä johtuen Savon radan kehittämisen osalta on tarpeellista selvittää rinnakkaisten raiteiden rakentamista uuteen väylään läntisellä raideleveydellä. Tämä mahdollistaa logistisen kytkeytymiseen suoraan Via Balticaan, Rail Balticaan sekä Pohjois-Ruotsiin ja Norjaan.

Mielipiteenne suunnitelmaluonnoksen vaikutusarvioinnista ja ympäristöarvioinnista (SOVA-laki 8.4.2005/200)?

Kuopion alueen kauppakamari esittää, että kilpailukyvyyn, talouskasvun, tuottavuuden ja turvallisuuden kehittämiseksi, Liikenne12 -suunnitelman tavoitteet priorisoidaan ja toimenpiteet

sekä rahoitus kohdistetaan elinkeinoelämän kansainväliseen ja kansalliseen saavutettavuuteen sekä sotilaallinen liikkuvuuteen, väylästön tehokkaaseen kaksoiskäyttöön.

Vaikutustenarviointeja tulee siten tarkastella priorisointien kautta. Panostukset perusväylänpidon rahoituksen tason nostoon ovat oikeansuuntaisia, mutta lisärahoitusta tulee kohdentaa kehittämishankkeisiin ja suunnitteluun.

Muut huomiot?

Kuopion alueen kauppakamari esittää, että Leppävirta-Kuopio välin varalaskupaikalle osoitetaan rahoitus nopeutetusti vuoden 2025 toisessa lisätalousarviossa.

Lisäksi Kuopion alueen kauppakamari esittää

Kiirehdittäviksi suunnittelukohteiksi

- VT 5 Heinola–Mikkeli (Hietanen–Pitkäjärvi, noin 19 km, Hirvensalmi ja Mikkeli ja Lusi–Koirakivi, noin 27 km, Heinola ja Pertunmaa)
- VT 5 Juva–Joroinen–Varkaus–Leppävirta

Investointiohjelmaan

- VT 5 Nerkoon ohitustie, Lapinlahti (Valkeinen–Taipale)
- VT 5 Siilinjärvi–Pöljä–Alapitkä

Lisäksi selvittäväksi ja suunnitteluun

- Savon radan kehittämistä kaksiraiteiseksi uudessa maastokäytävässä läntisellä raideleveydellä

Savolainen Kaija
Kuopion alueen kauppakamari